

I. Inleiding: waarom een Eigenkrachtvisie?

Nederland is zich aan het voorbereiden op de transitie van bevolkingsgroei naar bevolkingsdaling. In een drietal krimpregio's (Oost-Groningen, Zeeuws-Vlaanderen en Parkstad Limburg) is de bevolkings- en huishoudensdaling nu al een feit. In de gemeente Stein is het aantal inwoners de afgelopen jaren ook gedaald, maar van structurele huishoudensdaling is nog geen sprake. Het aantal huishoudens in Stein heeft de afgelopen jaren enigszins gefluctueerd. Bevolkingsdaling zal, in combinatie met een verandering in bevolkingssamenstelling, gevolgen hebben voor terreinen als wonen, ruimte, onderwijs, zorg- en welzijnsvoorzieningen en werk. Het dalend inwonertal en aantal huishoudens zet de sociaaleconomische vitaliteit van de gemeenten onder druk en kan tot verschraling van de leefbaarheid leiden. Uiteindelijk kan daarmee een neerwaartse spiraal ontstaan. De opgave waar de gemeente Stein voor staat, geldt voor de gehele regio Westelijke Mijnstreek waar Stein deel van uitmaakt. Ook in de rest van Zuid-Limburg is reeds sprake van bevolkings- en huishoudingsdaling of zal dit op termijn plaatsvinden.

Gemeenten, zeker in krimp- en anticiperregio's, staan voor de belangrijke opgave een nieuw evenwicht te vinden. In haar toekomstvisie heeft de gemeente Stein hiervoor vijf kernwaarden geformuleerd:

1. Een samenleving met sociale vitale kernen.
2. Een gemeente met een aantrekkelijke woon- en leefomgeving.
3. Een bereikbare en bedrijvige gemeente.
4. Een dienstverlenende gemeente.
5. Een samenleving die trots en bewust is van haar eigen kwaliteit.

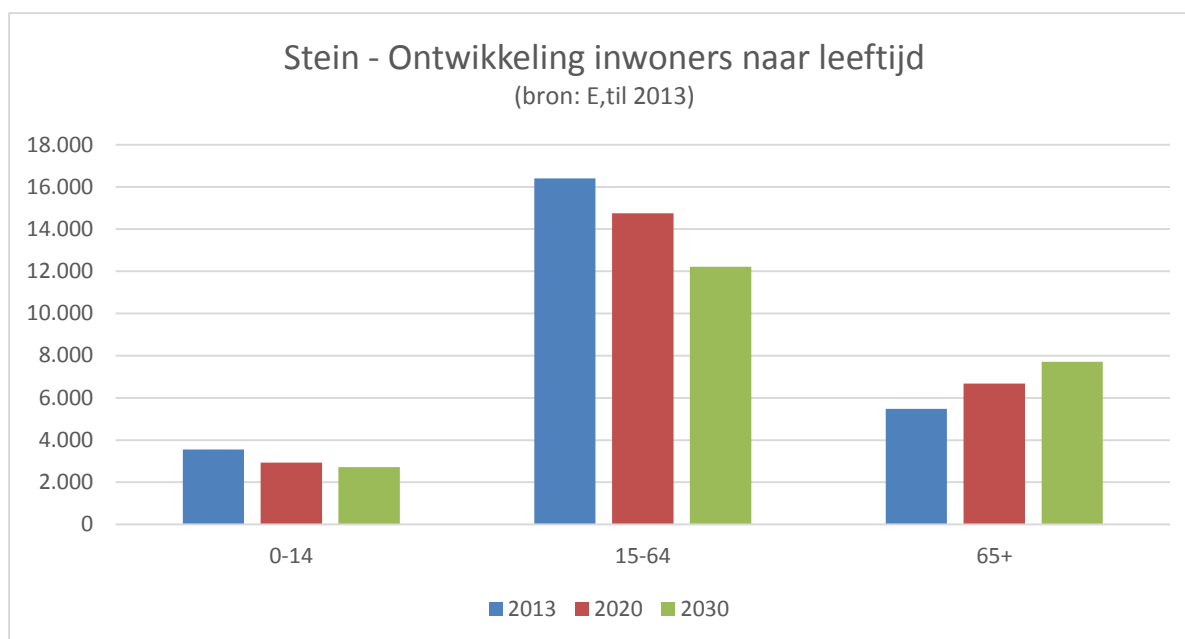
Om deze kernwaarden te verwezenlijken en te versterken heeft de gemeente reeds wensen en richtingen benoemd voor de komende tien jaar. Stein geeft hier al enige tijd uitvoering aan. Maar wat mist is een strategie om in te spelen op de belangrijkste maatschappelijke ontwikkelingen om zo de gemeente toekomstbestendig te maken, op zowel fysiek als sociaal vlak.

De vervolgstap voor de gemeente Stein is om de hoofdlijnen uit de toekomstvisie concreter te maken en te verbinden met de behoefte en inzet van de burgers van Stein. Daarom wil de gemeente Stein een visie op eigen kracht van de kernen opstellen: de Eigenkrachtvisie. In combinatie met de Eigenkrachtbijeenvakkomsten die zijn georganiseerd in de vijf kernen van Stein, is een transitieatlas opgesteld voor de gemeente Stein. Deze transitieatlas bevat de belangrijkste feiten en cijfers over de demografische en sociaal maatschappelijke ontwikkelingen in de gemeente Stein evenals het bestaande beleid en toekomstplannen van de gemeente. Op basis hiervan zijn scenario's opgesteld waarmee mogelijke keuzes en mogelijke strategieën voor de toekomst van de gemeente Stein bepaald kunnen worden.

Blik op bevolkingsontwikkeling

In 2013 telt de gemeente Stein ruim 25.400 inwoners. Sinds 2005 is sprake van een afname van het inwonertal van de gemeente Stein. Volgens de bevolkingsprognose (E,til, 2013) zal de daling de komende jaren doorzetten tot ruim 22.600 inwoners in 2030 (een daling van ca. 10%). Volgens dezelfde prognose zal het aantal huishoudens vanaf 2017 ook structureel gaan afnemen: in 2013 wonen nog 11.200 huishoudens, in 2030 zijn dit er naar verwachting ca.10.800 (een daling van ca. 4%). De daling van het aantal inwoners wordt veroorzaakt door een sterfteoverschot en een negatief migratiesaldo (in 2012). Dat wil zeggen dat er minder kinderen (levend) geboren worden dan dat er mensen overlijden en dat er per saldo meer mensen uit Stein naar een andere gemeente verhuizen dan andersom (respectievelijk 874 en 790 mensen in 2012, dus een saldo van -84).

Ook verandert de samenstelling van de bevolking: het aantal jongeren neemt af en het aantal ouderen neemt toe. Het aantal 0 tot 15 jarigen neemt met ruim 20% af tot 2030 en het aantal 65+'ers neemt in dezelfde periode toe met 40%. Binnen de groep 65+'ers neemt vooral het aantal 75+'ers toe, met bijna 90% tussen 2013 en 2030. In de grafiek hieronder zijn de demografische ontwikkelingen weergegeven:

Op hoofdlijnen zal de demografische transitie de volgende mismatches (kunnen) veroorzaken, als er niet tijdig wordt geanticipeerd.

Aspect	Mismatch
ontgroening 	<ul style="list-style-type: none"> • afnemend draagvlak scholen • afnemend draagvlak voorzieningen voor jongeren (bijvoorbeeld veldsporten, jongerencentra) 1) 2)
vergrijzing 	<ul style="list-style-type: none"> • afname beroepsbevolking (deels te compenseren met verhoging pensioengerechtigde leeftijd) • veranderende woningvraag 3) • toenemend draagvlak voorzieningen voor ouderen, met name gericht op vrije tijdsbesteding (cultuur, toerisme en recreatie, sommige sportvoorzieningen) • toenemend aantal potentiële vrijwilligers (mobiele, zelfredzame senioren) • toenemende zorgvraag (zorgafhankelijke, kwetsbare ouderen)
afname beroepsbevolking 	<ul style="list-style-type: none"> • krapte op de arbeidsmarkt • beperking economische groei 4)

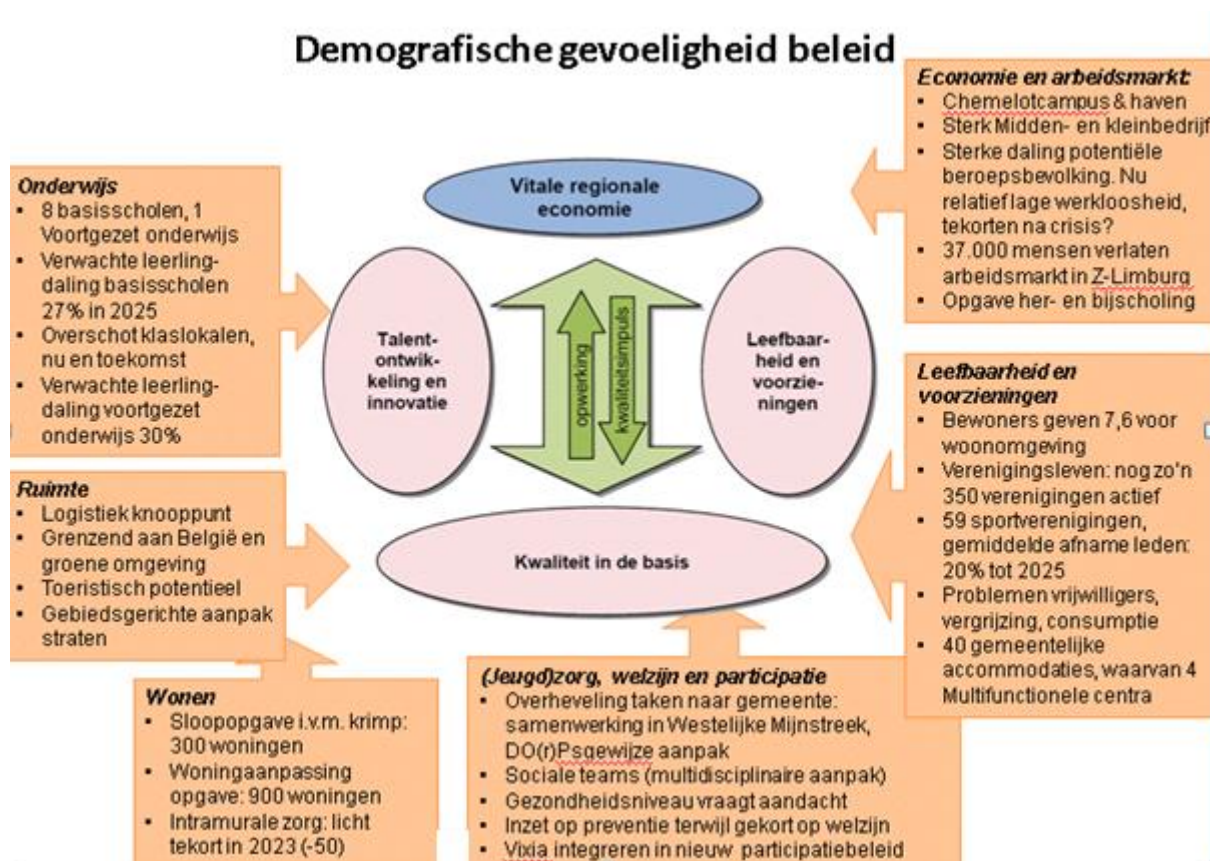
- 1) tevens beïnvloed door bezuinigingen
- 2) tevens beïnvloed door autonome ontwikkelingen (schaalvergroting/internet)
- 3) tevens beïnvloed door woningmarktcrisis
- 4) tevens beïnvloed door economische en financiële crisis

In het volgende deel van de publiekssamenvatting wordt dieper ingegaan op de gevolgen van de demografische transitie op zes beleidsterreinen.

II. Gevolgen beleid op zes terreinen

In onderstaande figuur is schematisch weergegeven hoe verschillende relevante beleidsterreinen met elkaar samenhangen en wat belangrijke ontwikkelingen zijn. Er is sprake van samenspel tussen de economische motor en het woon-, zorg- en onderwijsbeleid.

Versterking van de economie zonder een goed woon- en leefklimaat en voldoende talentontwikkeling is niet denkbaar. In het model kan sprake zijn van een wederzijdse impuls. Door economische groei kunnen investeringen gedaan worden in een verbetering van het woon- en leefklimaat en talentontwikkeling. De resultaten hiervan dragen weer bij aan een versterking van de economische groei. In de ideale situatie leidt dit tot een opwaartse spiraal, maar het omgekeerde is ook mogelijk: onvoldoende investeren vanuit de baten van de economische groei kan leiden tot een neerwaartse spiraal en raakt dus uiteindelijk ook de economische positie van de gemeente Stein en de regio waar Stein deel van uitmaakt.

Arbeidsmarkt en economie

Door demografische veranderingen is de potentiële beroepsbevolking in Stein de afgelopen jaren afgenomen: van bijna 18.400 in 2005 naar iets meer dan 16.400 in 2013. Volgens de bevolkingsprognose zet deze trend de komende jaren door: in 2020 is het aantal 15- tot 64-jarigen gezakt naar ongeveer 14.700 en in 2025 naar 13.500. Op termijn kan de daling van de beroepsbevolking een zeer krappe arbeidsmarkt veroorzaken, waardoor in sommige sectoren mogelijk tekorten aan werknemers kunnen ontstaan. Met name in de sector zorg en welzijn worden tekorten verwacht, mede omdat deze sector

sterk vergrijsd is. Naar verwachting verlaten de komende jaren zo'n 6.700 55-65-jarigen in Zuid-Limburg deze sector, terwijl de zorgvraag door de vergrijzing naar verwachting toeneemt.

De werkloosheid in Stein is relatief laag. Tussen juni 2012 en juni 2013 is deze toegenomen tot 7,3%, maar dat is nog altijd lager dan in de gehele Westelijke Mijnstreek (8,5%), Limburg (8,6%) en het Nederlands gemiddelde (8,1%).

Op de bedrijventerreinen van Stein is 12% van de vestigingen en 50% van de werkgelegenheid in de gemeente te vinden. Dit laat zien dat hier voornamelijk grotere bedrijven zijn gevestigd. Wel is het zo dat de werkgelegenheid bij grote bedrijven in de periode 2008-2012 met 23% is gedaald in Stein. Tegelijkertijd is de werkgelegenheid bij bedrijven met maximaal 100 werkzame personen met 17% gestegen. Deze stijging wordt voornamelijk toegeschreven aan een toename van het aantal ZZP'ers. Het leegstandspercentage van de bedrijventerreinen in Stein is 10%, dat is het laagste percentage in de Westelijke Mijnstreek. In heel Nederland bedraagt het percentage 14,4%.

De gemeente Stein heeft in haar strategische toekomstvisie aangegeven aan te willen haken bij de economische ontwikkelingen in Zuid-Limburg. Daarbij is onder meer de (door)ontwikkeling van de Chemelotcampus van groot belang. Naast de kansen die de doorontwikkeling van de Chemelotcampus biedt, zet Stein ook in op toerisme en recreatie als economische motor. Hiervoor wil de gemeente de groengebieden rond Stein handhaven en aanvullen zodat een aaneengesloten groene ring ontstaat. Daarnaast wordt met het project Rivierenpark Maasvallei gewerkt aan verbetering van het fietsroutenetwerk langs de Maas tussen Limburg en België. Het beperkt aantal verblijfsmogelijkheden langs de Maas in Stein kan mogelijk een beperkende factor zijn in de versterking van de sector toerisme.

Leefbaarheid en voorzieningen

Inwoners geven de gemeente Stein gemiddeld een 7,6 voor de woonomgeving. 85% voelt zich ook verantwoordelijk hiervoor, maar veel minder mensen (gemiddeld 30%) leveren een actieve bijdrage om de leefbaarheid te verbeteren/in stand te houden. De bereikbaarheid van essentiële voorzieningen is vrijwel gelijk aan het Zuid-Limburgse gemiddelde.

De gemeente Stein heeft nog relatief veel voorzieningen en verenigingen ten opzichte van de schaalgrootte en het inwoneraantal. Wel zien we een afname van het voorzieningenniveau, vooral de commerciële voorzieningen zijn afgelopen jaren weggetrokken vanwege een gebrek aan draagvlak. In publieke voorzieningen is de afgelopen jaren juist geïnvesteerd, het is voor de gemeente Stein de vraag in hoeverre dit in de toekomst nog houdbaar is met het oog op de veranderende bevolkingssamenstelling.

De gemeente Stein kent een erg rijk sportverenigingsleven: er zijn in totaal 59 sportverenigingen gevestigd in de gemeente op onder andere het gebied van voetbal, atletiek, motorsport, wielersport en volleybal. Het Huis voor de Sport Limburg heeft in 2013 een onderzoek uitgevoerd naar buitensportaccommodaties. Hieruit blijkt dat Stein een overcapaciteit heeft van 1-2 wedstrijdvelden en 1,5 trainingsveld voor voetbalverenigingen en 8 banen voor tennisverenigingen. Daar komt bij dat het aantal leden van de verenigingen de komende jaren af blijft nemen.

Onderzoek naar de detailhandel in Stein (Rabobank, 2012) geeft aan dat de koopkracht in Stein voor een belangrijk deel afkomstig is van inwoners uit de directe omgeving van Stein. De branches 'in en om het huis' en 'vrije tijd' hebben het grootste verzorgingsgebied.

De winkelleegstand ligt met 16% onder het gemiddelde van de regio Westelijke Mijnstreek (17%), maar sterk boven het landelijk gemiddelde (10%).

Onderwijs

De 8 basisscholen in de gemeente Stein hebben nu al met daling van het leerlingenaantal te maken. Het aantal basisschoolleerlingen was 1.865 in 2012 en is per 1 oktober 2013 1.799. Volgens prognoses zal dit verder afnemen tot 1.700 in 2015, tot ca. 1.400 in 2021 en ca. 1.300 in 2025. Alle basisscholen hebben nu nog meer dan 50 leerlingen, één school heeft minder dan 100 leerlingen. Voor de gemeente Stein geldt een opheffingsnorm van 143 leerlingen in het primair onderwijs.

Stichting Kindante (bestuurt 44 scholen in verschillende gemeenten en 7 basisscholen in de gemeente Stein) anticipeert op de ontgroening in de regio zo blijkt uit de Strategische Notitie Spreiding en Huisvesting Onderwijslocatie Basisonderwijs (2012). Hierin zijn plannen opgenomen voor de herschikking van het primair onderwijsaanbod, onder andere in Stein, door het samenvoegen van scholen. Het samenvoegen van scholen is niet alleen een financiële afweging; de invoering van passend onderwijs vraagt ook om een kwaliteitsimpuls, omdat expertise nodig is in het regulier basisonderwijs om zorgleerlingen op te vangen. Zodoende wordt voor de scholen in Stein meer samenwerking gezocht, worden scholen gefuseerd en verhuizen twee onderwijslocaties in Elsloo naar een Brede Maatschappelijk Voorziening. In de kern Stein wordt door Kindante een Integraal Kindcentrum voorzien waar de leerlingen van De Brök (locaties Stein en Meers) en in de toekomst ook Don Bosco in gehuisvest worden. Ook in Urmond wordt gedacht aan het realiseren van een Integraal Kindcentrum in een nieuw gebouw; hier worden dan de huidige locaties van BS De Avonturijn (in Berg en Urmond) ondergebracht. Wanneer alle plannen van Kindante worden gerealiseerd, resteren nog 5 basisscholen in Stein: 2 in Stein, 1 in Urmond en 2 in Elsloo.

Na bekendmaking van de plannen van Kindante heeft de gemeenteraad van Stein een werkgroep ingesteld om een reactie op de visie van Kindante te formuleren en deze aan de raad voor te leggen. In haar voorstel onderschrijft de werkgroep dat het niet mogelijk is 12 schoolgebouwen in de gemeente Stein in stand te houden. De belangrijkste uitgangspunten voor de werkgroep zijn kwaliteit, betaalbaarheid, bereikbaarheid en pluriformiteit van het onderwijs. Op basis hiervan is het streefbeeld van de werkgroep dat er uiteindelijk 7 scholen in de gemeente in stand worden gehouden: 2 in Stein, 2 in Elsloo, 1 in Berg, 1 in Meers en 1 in Urmond. Van deze scholen is er in het streefbeeld minimaal 1 school die openbaar en minimaal 1 school die bijzonder onderwijs verzorgt in Stein/Meers, Elsloo en Urmond/Berg. Het voorstel is door de raad vastgesteld.

Het aantal leerlingen op de locatie van SG Groenewald in Stein neemt volgens prognoses van het ministerie van OCW af van ca. 1.350 in 2013 tot ongeveer 1.100 in 2020, naar ca. 925 in 2025. Op de korte termijn verwacht Groenewald nog een stijging van het aantal leerlingen, naar 1.450 in het schooljaar 2014-2015. Dit wordt verklaard door grotere belangstelling uit het voedingsgebied, meer tussentijdse inschrijvingen door o.a. leerlingen speciaal onderwijs en de doorstroming van leerlingen binnen Groenewald waardoor zij langer binnen het Groenewald onderwijs volgen.

(Jeugd)zorg, welzijn en participatie

De gemeente Stein krijgt te maken met een sterke vergrijzing. Dit gecombineerd met de verwachte bezuinigingen in de zorg leidt tot een sterke en toenemende druk op de zorg- en welzijnsvoorzieningen.

Deze in elkaar grijpende factoren hebben ook grote gevolgen voor de vraag naar levensloopgeschikte woningen (zodanig aangepaste woningen dat je er met beperkingen zelfstandig kunt wonen) en zorgwoningen (alles gelijkvloers en geschikt voor het ontvangen van thuiszorg). Naar verwachting zal de vraag naar zorgwoningen met 76% stijgen in de periode 2013-2023. Dit terwijl er in 2013 al een tekort is aan dit soort woningen. Omdat vanwege de krimp de mogelijkheden tot nieuwbouw van woningen zijn ingeperkt, dienen oplossingen vooral in de bestaande particuliere en sociale huurvoorraad gezocht te worden.

Naast maatregelen in de fysieke omgeving (bijv. woningaanpassing), zal er in het 'sociale domein' ook op een andere manier moeten worden aan een nieuwe dienstverlening en samenwerking.

Gemeente Stein wil inzetten op integraal werken, waar jeugdzorg, participatie en zorg en welzijn samen worden gepakt. Daarbij ligt de focus op preventie en zelfredzaamheid (verschuiving van zorg naar welzijn en inzet van het eigen netwerk), samenwerking, innovatie (digitalisering, maar ook andere manieren van werken) en de inzet dichtbij de burger. Het is nu zorg dat deze uitgangspunten met kracht wordt doorgezet in een gezamenlijke aanpak.

Wonen

Per 31 december 2012 telde de gemeente Stein 11.421 woningen, waarvan 31% huurwoningen (26% sociale huur en 5% particuliere huur) en 69% koopwoningen. Momenteel bedraagt de leegstand 3%, dat is lager dan het gemiddelde in de Westelijke Mijnstreek (4%), maar hoger dan de normale frictieleegstand van 2% die nodig is om verhuizingen mogelijk te maken. De WOZ-waarde van de woningen ligt met € 194.800 boven het regionale gemiddelde (€ 187.200).

Eind 2012 bedroeg de planlijst van nieuwbouwwoningen ruim 1.000 woningen, ca. een kwart hiervan is in een vergevorderd juridisch stadium (bijv. bouwvergunning is afgegeven). Tegenover de nieuwbouwplannen staat een geplande sloop van 90 woningen. Daarmee kent Stein de grootste geplande procentuele toename van de woningvoorraad in de Westelijke Mijnstreek, namelijk 8,1% (gehele regio: 4,5%). Afgezet tegen de verwachte huishoudensontwikkeling tot en met 2025 in de gemeente Stein betekent dit dat er een planoverschot is van ca. 250 woningen.

Naar verwachting zal het aantal huishoudens in de gemeente Stein op de korte termijn namelijk stijgen, maar vervolgens vanaf 2017 dalen. Er is dus nog beperkt ruimte om de planvoorraad op korte termijn te realiseren op basis van de vraag, maar op de lange termijn zou dit kunnen bijdragen aan de leegstand. Ook is de vraag in hoeverre de harde planvoorraad voldoet aan de toenemende vraag naar aangepaste woningen en zorgwoningen, aangezien een aanzienlijk deel particuliere kavels betreft waar moeilijk op is te sturen door de overheid.

In haar woonbeleid speelt de gemeente Stein in op de demografische transitie, de belangrijkste doelstelling is het afstemmen van de woonmilieus op de toekomstige bevolkinssamenstelling. Bestaande plannen worden voor zover mogelijk aangepast op de (op termijn) dalende vraag. Bij deze ontwikkeling ligt de focus niet op solitaire projecten, maar op gebiedsontwikkeling waarbij gemeente, woningcorporatie, ontwikkelaar en woonconsument partij zijn. In regionaal verband wordt de relatie gelegd met andere thema's zoals zorg, welzijn, groen in de kernen en opschalen van voorzieningen.

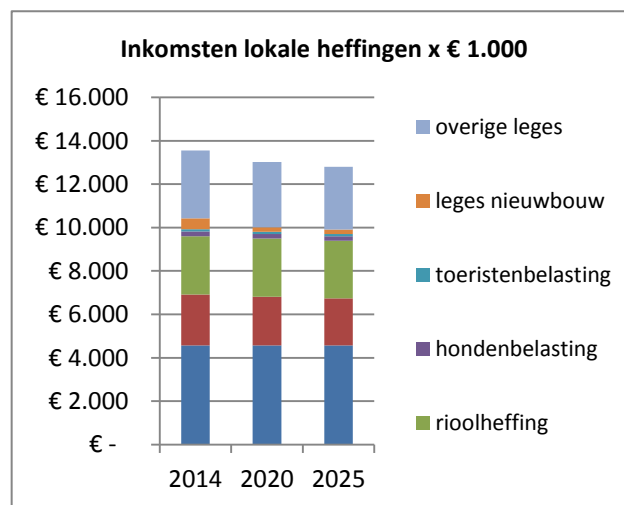
Ruimte

De programmabegroting 2014 geeft aan dat de gemeente Stein zich wil ontwikkelen tot een kwalitatief hoogwaardige groene woongemeente met leefbare kernen. De gemeente wenst de eigenheid van de diverse woonkernen te versterken en streeft naar een evenwichtige opbouw, zowel in bevolkingssamenstelling als in woonkwaliteit. De gemeente Stein investeert vanaf 2012 in landschapsprojecten, "parels in de Maasvallei". Deze zijn het Heidekamppark, de Groenzone A2, het Integraal Plan Catsop en het verbinden van het Urdal en de Scharberg met de omgeving. De groenprojecten vormen als het ware een groene gordel om Stein heen. In de nog op te stellen ruimtelijke structuurvisie zal vooral ingezet worden op de A2- zone, de Rivierpark Maasvallei- zone en de woonkernen. Met name bij de woonkernen komt de demografische ontwikkeling sterk naar voren als aandachtspunt voor de ruimtelijke ontwikkeling.

Analyse bestuurskracht en financiën

In de Strategische Visie 2011-2021 stelt de gemeente Stein dat het noodzakelijk is nieuwe samenwerkingsverbanden aan te gaan met het lokale middenveld, bedrijfsleven en bewoners omdat de gemeente het niet meer alleen kan. Ook zal de samenwerking met gemeenten in de regio versterkt moeten worden. Momenteel vindt al veel samenwerking plaats binnen de regio Westelijke Mijnstreek. Gezamenlijk geven de gemeenten uitvoering aan de regiovisie Westelijke Mijnstreek, worden de aankomende decentralisaties voorbereid en wil men het jeugdbeleid gezamenlijk uit gaan voeren.

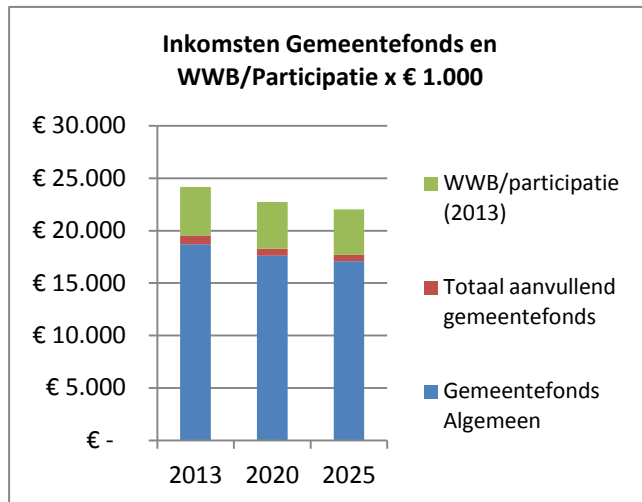
Bovenregionaal wordt met het samenwerkingsverband Westelijke Mijnstreek aansluiting gezocht binnen de grotere regio Zuid-Limburg. Ook heeft de gemeente Stein aansluiting bij Limburg Economic Development in overweging en wil de gemeente Stein nadrukkelijker aansluiting zoeken bij de uitwerking van het actieprogramma 'Een Koers voor Limburg' dat voor de regio Zuid-Limburg is opgesteld en wordt uitgevoerd.

Een financieel verdiepingsonderzoek, uitgevoerd door de provincie Limburg, stelt dat de exploitatie een materieel begrotingsevenwicht kent, een structureel begrotingsevenwicht en een duurzaam financieel evenwicht heeft. De visitatiecommissie signaleert wel een aantal risico's. Dit zijn de nieuwe rijksbezuinigingen vanaf 2014 en de bevolkingsdaling waarvoor na 2015 (waarschijnlijk) geen middelen meer via het gemeentefonds (in de vorm van de krimpmaatstaf) worden ontvangen.

Uitgaande van de gemeentelijke meerjarenbegroting 2014 is een margeraming gemaakt van de effecten van de ontgroening, vergrijzing en bevolkingsdaling op de gemeentefinanciën. De gemeente ontvangt inkomsten vanuit lokale heffingen (OZB, Afvalstoffenheffing, rioolheffing, hondenbelasting, toeristenbelasting en leges). Veel van deze inkomsten zijn afhankelijk van de ontwikkeling van het aantal inwoners en huishoudens. Geraamd is dat de inkomsten op jaarbasis per saldo zullen afnemen van €

13,6 miljoen in 2014 tot € 12,8 miljoen in 2025. Opgeteld voor een periode van 11 jaar betekent deze daling op jaarbasis dat de gemeente € 2,8 miljoen derft tussen 2014 en 2025.

De algemene inkomsten uit het Gemeentefonds lopen in deze periode ook terug, doordat het Gemeentefonds in de versleuteling een aantal componenten kent die afhankelijk zijn van demografische ontwikkelingen. Als gevolg daarvan daalt de jaarlijkse uitkering van € 18,7 miljoen in 2014 naar € 17,1 miljoen in 2025. Daarnaast dalen de aanvullende uitkeringen. In 2014 bedroeg deze € 5,5 miljoen, in 2025 is dat naar verwachting € 4,9 miljoen. Cumulatief betekenen deze dalingen een vermindering van de inkomsten met € 7,9 miljoen in de periode 2014-2025.

Deels kan de daling van de inkomsten worden opgevangen, doordat als gevolg van de daling van het inwonertal ook minder uitgaven gedaan hoeven te worden. Op basis van een 'stresstest' die de gemeente in 2011 heeft uitgevoerd, blijkt dat 82% van de uitgaven als vast kunnen worden aangemerkt (kapitaalslasten, apparaatskosten, huisvesting, gedeelde subsidies en minimaal benodigde onderhoud). De overige 18% kan als variabel worden aangemerkt, waarop dus kan worden bezuinigd. Toepassing van dit laatste percentage op de gemeentebegroting (€ 56 miljoen per jaar exclusief incidentele uitgaven) en rekening houdend met de bevolkingsdaling betekent dit een besparingsmogelijkheid cumulatief van € 4,7 miljoen in de periode 2014-2025. Afgezet tegen de inkomstendaling van € 10,7 miljoen in dezelfde periode, resteert dan dus (cumulatief) een tekort van € 6 miljoen.

III. Kritische succesfactoren voor de toekomst

Bovenstaande geeft weer hoe de demografische, economische en andere ontwikkelingen zich manifesteren in Stein en hoe deze zich verhouden tot de activiteiten van overheid, middenveld, burgers en bedrijfsleven in de gemeente en omliggende regio. Om de vitaliteit en leefbaarheid van de gemeente Stein te waarborgen is gestart met het traject Eigenkrachtvisie en is een DorpsOntwikkelingsProces (DOP) opgezet in Meers. Naar aanleiding van deze twee ontwikkelingen zullen in alle kernen in Stein DOP's worden opgezet. De samenwerking tussen de gemeente, maatschappelijke partners en de inwoners van de kernen tijdens een dergelijk proces biedt goede aanknopingspunten voor verdere samenwerking om tot nieuwe arrangementen voor de toekomst te komen. Om de aanpak in de toekomst kracht bij te zetten is het van belang rekening te houden met vijf kritische succesfactoren.

1. *Economie*

Om optimaal in te kunnen spelen op de kansen die voortkomen uit de economische ontwikkelingen in Zuid-Limburg is het nodig de regionale samenwerking te versterken. Aansluiting bij Limburg Economic Development (LED), waar de raad naar verwachting dit jaar een beslissing over neemt, is ook een goede mogelijkheid voor Stein om de economische samenwerking te versterken. Niet alleen met andere Zuid-Limburgse gemeenten, maar ook met kennisinstellingen en bedrijven die deel uitmaken van de netwerkorganisatie LED. Hierbij zou de gemeente Stein samen op kunnen trekken met SG Groenewald, omdat deze met een betere aansluiting op vervolgopleidingen en het bedrijfsleven in de regio mogelijk nog beter in staat is jongeren uit Stein en omgeving de juiste basis te geven om die talenten te ontwikkelen die goed passen bij het economisch profiel van Zuid-Limburg. In deze beweging past ook dat Stein zich profileert als aantrekkelijke woongemeente voor de arbeidskrachten die Zuid-Limburg in de toekomst nodig heeft. De goede bereikbaarheid en het prettige woon- en leefklimaat maken dat in Stein de ingrediënten aanwezig zijn die een gemeente aantrekkelijk kunnen maken als vestigingsplaats.

2. *Voorzieningen*

De vijf kernen in Stein beschikken over een rijk voorzieningenaanbod, maar het lijkt onmogelijk alle voorzieningen ook in de toekomst in alle kernen te behouden. In de strategische toekomstvisie 'Het Stein van morgen' wordt het streven naar clustering van voorzieningen en het multifunctioneel en flexibel gebruik er van onontkomelijk genoemd. Door de veranderende bevolkingssamenstelling zal, naar verwachting, het gebruik van een aantal voorzieningen verder afnemen en naar een aantal voorzieningen zal juist meer vraag ontstaan. Het optimaliseren van de voorzieningenstructuur om deze toekomstbestendig te maken biedt kansen deze te moderniseren. Door gebruik te maken van innovaties en in te spelen op huidige ontwikkelingen en verwachte toekomstige consumptiepatronen kunnen voorzieningen worden gerealiseerd die ook in de toekomst bijdragen aan de leefbaarheid en vitaliteit van Stein.

Bij het optimaliseren van de voorzieningenstructuur ligt er een mooie kans dit mede af te stemmen met Kindante om zo voor een optimale huisvesting van scholen, kindvoorzieningen en andere voorzieningen en verenigingen te zorgen. Een combinatie van verschillende voorzieningen in één accommodatie biedt niet alleen efficiencyvoordelen, maar het leidt ook tot een hogere kwaliteit van de betreffende voorzieningen. Dit vraagt wel een goede, intensieve communicatie met de bewoners die enerzijds een rouwproces zullen doormaken, maar het is van belang ze ook perspectief te bieden.

3. *Wonen*

Een verdere transformatie van de woningvoorraad lijkt noodzakelijk, omdat de behoefte aan aangepaste woningen sterk zal toenemen de komende jaren. Om ondanks de krimppoging toch de kwaliteitsslag mogelijk te maken, wordt binnen de regio Westelijke Mijnstreek het opzetten van een sloopfonds onderzocht, maar dit vergt grote investeringen. Uit onderzoek blijkt dat het slopen van een sociale huurwoning ca. € 40.000 kost, terwijl het slopen van een particuliere woning bijna € 180.000 zou kosten. Daarom richt het sloopfonds zich alleen op compensatie van woningcorporaties. In Sittard-Geleen is een sloopfonds ingesteld voor kleine initiatiefnemers; kleine ontwikkelaars of particulieren die niet kunnen voldoen aan de voorwaarde dat zij voor elke nieuwe woning een ander slopen. Door € 40.000 in een sloopfonds te storten, kunnen ze hun huis toch bouwen. Mogelijk kan de gemeente Stein bij dit initiatief aansluiten en kan dit de opmaat zijn om te komen tot een sloopfonds om ook additionele woningen in de regio Westelijke Mijnstreek te kunnen slopen.

4. *Financiën*

Zoals eerder geconstateerd zorgen de demografische veranderingen in Stein ervoor dat de inkomsten uit het gemeentefonds afnemen. Met de krimpmatstaf wordt deze daling tijdelijk gecompenseerd. De gemeente Stein heeft deze gelden in een bestemmingsreserve gestort. Deze reserve is bedoeld om beleidsinitiatieven als gevolg van bevolkingsdaling in gang te zetten, maar dit betreft incidenteel geld. De demografische transitie zorgt er ook voor dat de uitgaven afnemen, maar dit gebeurt niet in dezelfde mate als de daling aan de inkomstenkant. Dit betekent dat een tekort op de begroting zal ontstaan. De vraag die zich opdringt is hoe de vitaliteit van voorzieningen zich verhoudt tot een gezonde gemeentebegroting. De gemeente Stein heeft dit actief opgepakt en in de meerjarenbegroting is voor 2017 een taakstelling opgenomen voor een structurele bezuiniging op gemeentelijke accommodaties van ca. € 250.000 per jaar. Vooralnog is hier geen invulling aan gegeven, maar het is een belangrijke eerste stap om de financiën op orde te krijgen door het optimaliseren van de voorzieningenstructuur. Het is belangrijk dat bij het invullen van de bezuinigingstaakstelling voor 2017 ook vast verder wordt gekeken, zodat niet telkens sprake is van kleine optimaliseringslagen die niet voldoende toekomstbestendig zijn. Het gat tussen de daling van inkomsten en de daling van uitgaven als gevolg van de demografische veranderingen neemt namelijk toe door de jaren heen.

5. *Samenwerking*

Het thema regionale samenwerking is al aangestipt bij de conclusies over wonen en economie. Naast deze thema's kan het ook meerwaarde hebben om op andere beleidsterreinen samen te werken. In de regio Westelijke Mijnstreek wordt nagedacht over de uitvoering van de drie decentralisaties en wordt gezamenlijk aan plannen gewerkt. Het is positief dat de gemeenten in de Westelijke Mijnstreek elkaar op dit terrein weten te vinden. De combinatie van de opgaven die op de gemeenten afkomen in het licht van de decentralisaties in het sociale domein en de gevolgen die de demografische transitie heeft voor zorg en welzijn, maakt dat de urgentie voor het komen tot een gezamenlijke strategie wel erg hoog is.

Samenwerking gaat niet alleen over samenwerking met andere gemeenten in de regio, maar ook over samenwerking met maatschappelijke partners. De wijze waarop de strategische toekomstvisie van Stein en het DOP Meers tot stand zijn gekomen, samen met maatschappelijk middenveld en bewoners, zijn goed om ideeën te verzamelen, maar creëren ook verwachtingen. De kunst is deze partijen als vervolg daadwerkelijk aan zet te brengen in de uitvoering. Dat zal ook nodig zijn, omdat de gemeente het niet

meer alleen kan. Het opstellen van de Eigenkrachtvisie kan hier een aanzet toe zijn op het moment dat daar een programma aan gekoppeld wordt met uitvoeringscoalities bestaande uit gemeente, maatschappelijk middenveld, bedrijven en uiteraard de inwoners van Stein.

Tot slot is het aan te raden samenwerking niet bij de grens te laten stoppen, maar juist ook de grens te laten overschrijden. Maasmechelen ligt aan de overkant van de Maas en de ambities op het gebied van toerisme en recreatie kunnen gezamenlijk ingevuld worden.

Intermezzo: klankbordgroep

Op 19 december organiseerde het projectteam eigenkrachtvisie voor de gemeenteraad van Stein een informele bijeenkomst. De hoogleraren Boekema en Meijs gaven een presentatie en gingen met de aanwezige raads- en commissieleden, en met strateeg van de provincie Limburg, de heer van Essen, en bestuurskundige de heer Hovens, in discussie.

Professor Boekema, hoogleraar aan de Radbouduniversiteit Nijmegen, ging in zijn betoog in op het belang van een gezonde lokale en regionale economie, met name in regio's waar sprake is van structurele bevolkingsdaling. De lokale economie is van levensbelang voor de lokale woninmarkt, en uiteraard ook voor het gebruik van voorzieningen. Professor Boekema pleitte er voor om samenwerking tussen het lokale bedrijfsleven en de gemeente te intensiveren. Daarbij moet over de gemeentegrens heen gekeken worden en zelfs over de landsgrens heen. Professor Boekema toonde een aantal voorbeelden elders in Nederland, waarbij een intensieve samenwerking tussen overheid, ondernemers en onderwijs heeft bijgedragen tot het succes van de regionale economie. Te denken valt bijvoorbeeld aan de regio's Eindhoven en Venlo.

Professor Meijs, hoogleraar aan de Erasmusuniversiteit Rotterdam en lid van de Raad van Maatschappelijke Ontwikkeling, ging in zijn verhaal in op burgerkracht. In deze tijd is, onder andere door bezuinigingen, sprake van een terugtrekkende overheid. Samenwerking tussen verenigingen, vrijwilligers en overheid is daarom een must. Gemeentes moeten durven loslaten. Dit voelt soms ongemakkelijk, omdat daarmee bewust verschillen tussen dorpen en tussen burgers gecreëerd worden. En het betekent ook een andere rol voor raadsleden, college van BenW en ambtenaren. Die nieuwe rol moet je leren. Hij adviseerde de gemeente om ook aandacht te besteden aan het leren en ervaren van de hierboven genoemde nieuwe rol.

IV. Scenario's voorzieningen Stein

De aanleiding voor het opstellen van de 'Scenario's voorzieningen Stein' is dat door de demografische transitie de vraag naar, en het gebruik van, voorzieningen verandert. In de analyse per sector is al genoemd dat voor een aantal voorzieningen nu al sprake van overcapaciteit is. Op basis van huidige deelnemersaantallen en geschat toekomstig gebruik aan de hand van kengetallen, normgebruik en trendmatige ontwikkelingen is de verwachting dat de overcapaciteit aan deze en andere voorzieningen verder zal toenemen. Zo is er momenteel een netto overcapaciteit van zes tennisbanen in de gemeente Stein en deze overcapaciteit zal toenemen tot tien tennisbanen in 2025 door een verwachte terugloop in het aantal leden. Voor voetbal geldt dat reeds sprake is van een netto overcapaciteit van 1-2 wedstrijdvelden, door de verwachte terugloop in het ledental zal dit toenemen tot een overcapaciteit van 3 wedstrijdvelden.

Het doel van de transitieatlas is om aan de hand van scenario's inzicht te geven in de consequenties van bepaalde keuzen of het hanteren van bepaalde uitgangspunten voor de optimalisering van de voorzieningenstructuur in Stein. Onderstaand wordt eerst het beeld van de huidige situatie weergegeven, het nulscenario, daarnaast zijn drie alternatieve scenario's opgesteld. Het is belangrijk te vermelden dat de scenario's geen blauwdruk of beleidsopties voor de toekomst zijn. De scenario's vormen een bandbreedte waarbinnen de discussie over de toekomstige voorzieningenstructuur van de gemeente Stein gevoerd kan worden. Er spelen altijd lokale factoren mee die bij het hanteren van objectieve normen en regels niet kunnen worden meegewogen. De uiteindelijke keuze voor de wijze waarop met de voorzieningen in Stein wordt omgegaan is aan de gemeenteraad en de uitwerking van deze keuze blijft lokaal maatwerk. Het adviesbureau dat verantwoordelijk is voor uitvoering van de transitieatlas heeft dan ook geen voorkeur voor een van de scenario's. De uitkomsten van de scenario's zijn randvoorwaardelijk getoetst met de uitkomsten uit de 'eigenkrachtbijeenkomsten' die in de vijf kernen gehouden zijn voor het opstellen van de Eigenkrachtvisie. De transitieatlas zelf is niet ingebracht tijdens de eigenkrachtbijeenkomsten. Het wordt geadviseerd de scenario's die uit de transitieatlas komen in een interactief traject te toetsen bij bestuurders, inwoners, maatschappelijk middenveld en bedrijven in Stein. Daarmee kunnen de normen, waarden en criteria opgehaald worden die deze verschillende doelgroepen belangrijk vinden voor een toekomstbestendig voorzieningenaanbod in Stein.

Intermezzo: wat vinden de burgers van Stein? Hoofdpunten uit eigenkrachtbijeenkomsten

In januari 2014 organiseerde het projectteam eigenkrachtvisie 5 dorpsbijeenkomsten. Tijdens de bijeenkomsten lag de focus op de invloed van maatschappelijke veranderingen en de veerkracht van de dorpen. Enkele vragen stonden centraal:

- Hoe houden we de kern sociaal en vitaal in een veranderende wereld?
- Hoe kunnen we de eigen kracht van de kern daarin benutten?
- Wat zou u (met mede burgers) zelf rondom dit thema willen realiseren voor uw dorp?
- Welke ondersteuning heeft u daarbij nodig en van wie?

De bijeenkomsten zijn georganiseerd volgens de methode 'open space' waarbij inwoners zelf de agenda bepaalden en in groepen over de ingebrachte thema's discussieerden. Doordat deelnemers aan konden sluiten bij een thema dat zij zelf belangrijk vonden, ontstond inzicht in de mate van draagvlak in het dorp voor dat thema. Van alle thema's hebben de inbrengers verslagen opgesteld.

Hierin zien we terug wat is besproken, welke acties dat thema vraagt, de mate waarin mensen bereid zijn zichzelf in te zetten en wat ze aan ondersteuning nodig hebben en wat als overheidstaak wordt gezien.

We hebben de belangrijkste thema's per dorp benoemd en geprioriteerd aan de hand van het aantal deelnemers aan de discussie. Ook hebben we aangegeven in hoeverre men zelf actief wil zijn op dat thema en waar linken zijn te leggen tussen andere dorpen.

Uitkomsten

- In totaal deden 229 inwoners mee aan 5 dorpsbijeenkomsten.
- Totaal aantal deelnemers aan discussies bedroeg 533 inwoners (afgeleid van ingevulde verslagen).
- Bij elkaar zijn er in de 5 dorpen ruim 60 thema's besproken (gemiddeld 12 per dorp).
- Verschillende thema's kwamen in alle dorpen aan bod, maar wel telkens met een andere invalshoek. Dit waren: voorzieningen/winkels, speelplekken, samenwerking binnen het dorp/tussen dorpen en verenigingen, jeugd, openbare ruimte (groen, verkeer) en handhaving/overlast.
- Zo'n 20% van de deelnemers aan discussies wil zichzelf ook inzetten voor dat thema.
- Eigen inzet wordt niet altijd specifiek benoemd wellicht omdat mensen niet weten wat ze ervan kunnen verwachten of hoe ze dit kunnen aanpakken. Het DOPsgewijs werken is dan ook niet voor niks een ontwikkelproces waaraan je samenwerkt om tot inzichten en oplossingen te komen.
- In de kleine dorpen is de eigen inzet nadrukkelijker genoemd. De benadering in grotere dorpen was wellicht te grootschalig/te anoniem. Dit is een aandachtspunt voor de vervolgaanpak.

In tabel hieronder is de top 5 aan thema's per dorp weergegeven:

	Top 5 thema's (animo discussie)	Top 5 thema's (eigen inzet bij thema)
Berg	<ol style="list-style-type: none"> 1. Voorzieningen (28 mensen) 2. Leefbaarheid Beatrixplein (20) 3. Handhaving (20) 4. Dorpsoverleg (17) 5. Overlast woonwagengedrag (16) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Voorzieningen (28 mensen, allemaal) 2. School (6 van de 13 deelnemers) 3. Leefbaarheid Beatrixplein (5 vd 20) 4. Dorpsoverleg (3 vd 17) 5. Samenwerking verenigingen (3 vd 11)
Elsloo	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ouderenzorg (18) 2. Verkeer (herinrichting) (17) 3. Samenwerking dorpen / verenigingen (8) 4. Vrijwilligers en verenigingen (8) 5. Jongerenhuisvesting (7) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Samenwerking dorpen / verenigingen (5 vd 8) 2. Speelvoorzieningen (1 vd 2)
Meers	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dorpsdagvoorziening (14) 2. Openbaar vervoer / wensbus (9) 3. Ontgrinding / Grensmaas (9) 4. Glasvezel (9) 5. Drugshandeloverlast (8) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dorpsdagvoorziening (5 vd 14) 2. Verkeer (evaluatie) (3 vd 8) 3. School (3 vd 4) 4. Openbaar vervoer / wensbus (2 vd 9) 5. Speelvoorziening (2 vd 5)
Stein	<ol style="list-style-type: none"> 1. Natuur/cultuurontwikkeling (20) 2. Winkelcentrum/communicatie (16) 3. Politiek en burgerparticipatie (12) 4. Jeugd (11) 5. Fijnstof, verkeer en milieu (10) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Fijnstof, verkeer en milieu (5 vd 10) 2. Communicatie met burgers (4 vd 9) 3. Profilering kern en gemeente (3 vd 5) 4. Politiek en burgerparticipatie (2 vd 12) 5. Jeugd (1 vd 11)
Urmond	<ol style="list-style-type: none"> 1. Buurthuis (10) 2. Jeugd (9) 3. Samenwerking binnen dorp (7) 4. Historie en cultuur (6) 5. Voorzieningen / bereikbaarheid (6) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Jeugd (3 vd 9) 2. Voorzieningen / bereikbaarheid (2 vd 6) 3. Buurthuis (1 vd 10) 4. Samenwerking binnen dorp (1 vd 7) 5. Samenwerking tussen dorpen (1 vd 4)

Het eerste alternatieve scenario dat voor de gemeente Stein is opgesteld, 'Gezonde voorzieningen op basis van maximale spreiding', zorgt ervoor dat vraag en aanbod weer in balans komen en dat de voorzieningen voldoen aan een minimumnorm om gezond de toekomst in te gaan. Omdat veel voorzieningen onder deze minimumnorm dreigen te komen, vraagt dit scenario substantiële ingrepen in de voorzieningenstructuur. Het tweede en derde scenario zijn te zien als optimalisaties van dit eerste scenario. Er worden twee vingeroefeningen gedaan waarbij in scenario 2 een eerste stap richting clustering van functies wordt gezet. In scenario 3 wordt een eerste stap gezet richting een regiemodel met concentratie van voorzieningen in de hoofdkernen, maar ook een goede lokale bereikbaarheid van voorzieningen. Voor de gemeente Stein zijn deze scenario's belangrijk om gevoel te krijgen voor de mate waarin zij wil en kan sturen met haar subsidie- en accommodatiebeleid. Echter kan de gemeente hier niet alleen over beslissen, daarom is het nodig de discussie met de gemeenschap aan te gaan over de toekomstgerichtheid van voorzieningen. Deze dialoog die van locatie tot locatie wordt gevoerd kan (en zal waarschijnlijk) leiden tot andere keuzes over waar prioriteit aan wordt gegeven. Ook kan deze dialoog inzichtelijk maken of en welke voorzieningen door 'eigen kracht' in de kernen in stand kunnen worden gehouden. Wel is het belangrijk er rekening mee te houden dat wanneer voorzieningen door de gemeenschap in stand worden gehouden, dit mogelijk tot gevolg heeft dat voorzieningen die de gemeente zelf exploiteert minder worden gebruikt. Ook mag niet uit het oog verloren worden dat er grenzen aan de 'eigen kracht' van de kernen en haar inwoners zijn. Van bewoners en verenigingen kan en mag niet verwacht worden dat zij én het dorps huis én de voetbalclub én de gymzaal draaiende weten te houden.

Wanneer gekeken wordt naar de financiële consequenties van de drie scenario's dan blijkt dat met scenario 1 het cumulatief tekort op de begroting in 2025 gehalveerd kan worden. In het tweede en derde scenario, waarin verder geoptimaliseerd wordt en daarmee ook financieel geoptimaliseerd, is het mogelijk om tot een sluitende meerjarenbegroting te komen.

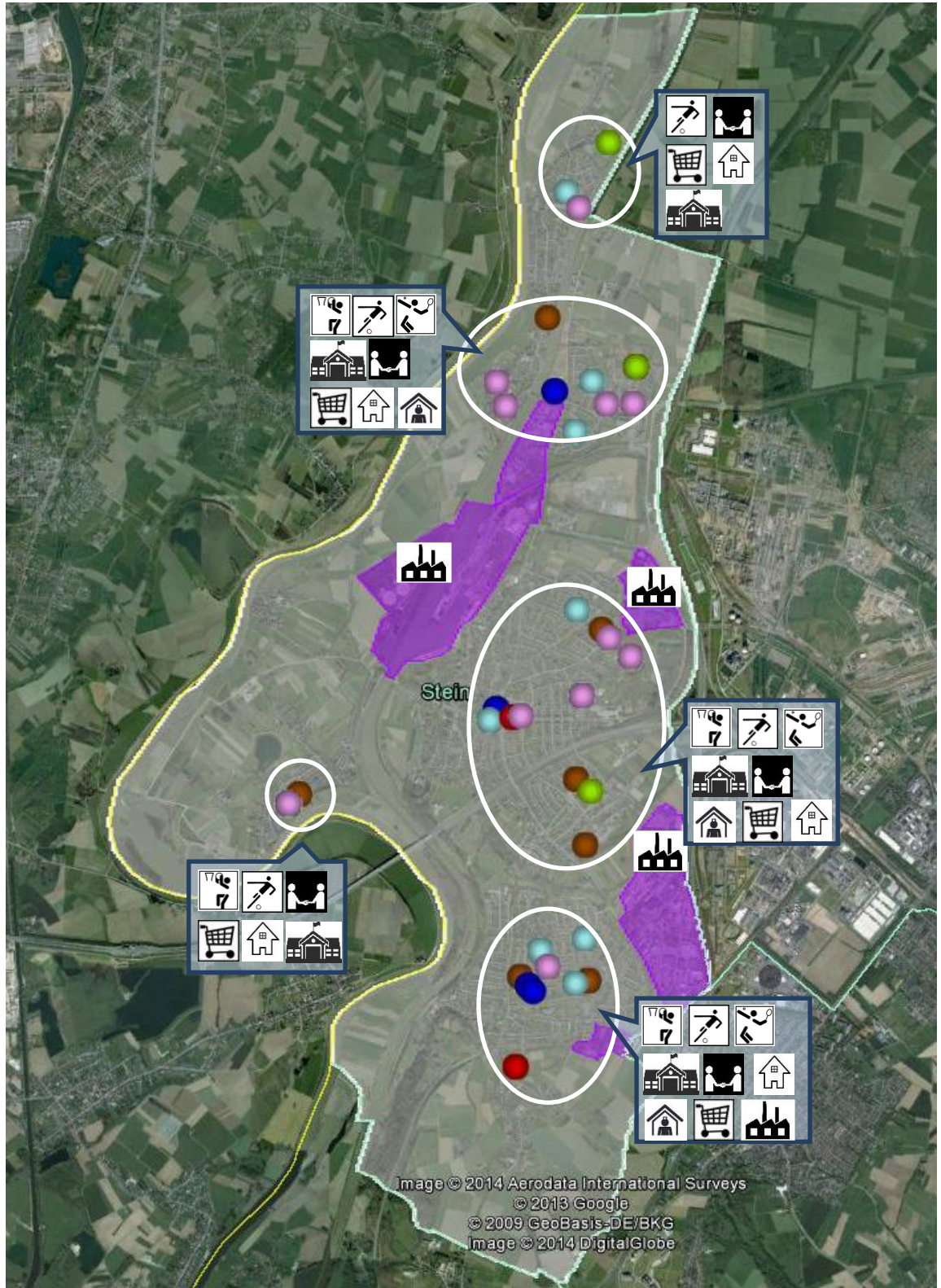
Nulscenario

In het nulscenario wordt de huidige situatie volledig gehandhaafd. Dat betekent dat alle voorzieningen door de gemeente zelf worden geëxploiteerd. Hiermee wordt een goede bereikbaarheid van voorzieningen gegarandeerd voor de inwoners van alle kernen, maar naar verwachting zal dit negatieve gevolgen hebben voor de kwaliteit van de geleverde diensten. De kosten voor onderhoud en exploitatie zullen verder toenemen, omdat steeds minder mensen gebruik zullen maken van de voorzieningen. Een laatste consequentie van het handhaven van de huidige situatie is dat niets gedaan wordt aan het gat dat op de begroting zal ontstaan. Hier zal de gemeente Stein op een andere manier een oplossing voor moeten vinden.

In onderstaande tabel wordt het huidige aantal voorzieningen per type weergegeven op het schaalniveau van de gemeente Stein.

Type voorziening	Aantal
Basisschool	11
Sporthal/gymzaal	7
Voetbalveld	9
Tennisbaan	16
Welzijns- en gemeenschapsaccommodatie	16
Verpleeghuis	5
Detailhandelslocatie	8
Bedrijventerrein	5

Op de volgende pagina is het bestaande voorzieningenaanbod (met uitzondering van detailhandelslocaties) weergegeven op de kaart van de gemeente Stein.

Scenario 1: 'Gezonde voorzieningen op basis van maximale spreiding'

In dit scenario wordt nabijheid van voorzieningen als belangrijkste uitgangspunt genomen voor een kwalitatief goed voorzieningenaanbod voor de inwoners van Stein. Alleen in die gevallen waarin een minimaal gezonde exploitatie van de voorziening onmogelijk is, op basis van het toekomstig draagvlak, zal exploitatie van de voorziening door de gemeente worden gestopt. Om dit te bepalen is gebruikgemaakt van algemeen erkende minimumnormen voor gezonde voorzieningen (van o.a. de KNVB en KNLTB) waarbij rekening is gehouden met kleinere kernen. Voor voorzieningen die onder de minimumnorm dreigen te komen blijft wel de mogelijkheid open om bij voldoende animo accommodaties door verenigingen / bewonersorganisaties te laten overnemen.

In dit scenario blijft de gemeente in iedere kern nog een aantal voorzieningen exploiteren. Zo blijft in iedere kern een voorziening met een ontmoetingsfunctie gehandhaafd en wordt in iedere kern een school in stand gehouden. De plannen die Kindante heeft voor de spreiding en huisvesting van het basisonderwijs in Stein worden in dit scenario niet volledig doorgevoerd, maar het streefbeeld van de gemeenteraad wordt gehanteerd. Dit betekent dat ouders uit Berg en Meers hun kinderen in de eigen kern naar school kunnen blijven brengen.

In onderstaande tabel is de opgave ten opzichte van het nulscenario weergegeven. De opgave is het aantal voorzieningen dat niet meer door de gemeente geëxploiteerd wordt om te komen tot gezonde voorzieningen op basis van maximale spreiding.

Type voorziening ⁱ	Opgave t.o.v. nulscenario
Basisschool	-4
Sporthal/gymzaal	-3
Voetbalveld*	-2
Tennisbaan	-6
Welzijns- en gemeenschapsaccommodatie	-4
Verpleeghuis	0
Detailhandelslocatie	-2
Bedrijventerrein	0

Scenario 2: 'Optimalisering: op weg naar (functie)clustering'

Een verdere clustering naar functie van voorzieningen ten opzichte van het eerste scenario is in dit scenario het belangrijkste uitgangspunt om tot een verdere optimalisatie te komen. Clustering van voorzieningen naar functie wil zeggen dat voorzieningen op basis van het type voorziening worden verdeeld over verschillende kernen. Functies waar kernen nu al sterk in zijn, worden daarbij dan verder versterkt. Het behouden van een sterke welzijnsinfrastructuur is bijvoorbeeld belangrijk voor het Medisch Centrum Elsloo waar verschillende zorgverleners hun diensten aanbieden en samenwerken onder één dak.

In scenario 2 blijven in alle kernen voorzieningen behouden, maar vooral het relatief sterke voorzieningenaanbod in Elsloo en Stein zal worden verstevigd. Logische combinaties om functiespreiding te versterken zouden een concentratie van zorgaanbieders in Elsloo (aansluitend op Medisch Centrum Elsloo) en de concentratie van niet-dagelijkse detailhandel in (Oud)-Stein en Elsloo. De plannen die

Kindante heeft voor de spreiding en huisvesting van het basisonderwijs in Stein zijn in dit scenario volledig doorgevoerd. Dit betekent dat ouders uit Berg en Meers verder zullen moeten reizen om hun kinderen naar school te brengen. Daar krijgen zij wel kwaliteit voor terug, evenals een compleet aanbod van kindvoorzieningen op één plek in de vorm van integrale kindcentra in Elsloo, Stein en Urmond. Daarnaast is het wellicht mogelijk het leegkomende vastgoed in Berg en Meers op een andere manier te gebruiken. De voorzieningen in Urmond en met name Meers en Berg aan de Maas worden dus in mindere mate geprioriteerd. Wel wordt in de kleine kernen in ieder geval een gemeenschapsaccommodatie of sportaccommodatie doorgeëxploiteerd door de gemeente.

Dit scenario zal dus enige gevolgen hebben voor de bereikbaarheid van voorzieningen. Een concentratie van een functie binnen een bepaalde kern betekent immers dat individuele voorzieningen in de overige kernen mogelijk niet langer aanwezig zijn. De benodigde vitale coalities op het gebied van zorg- en welzijn om de eigen positie te concentreren en te versterken is al aanwezig met onder meer de bestaande samenwerking in het Medisch Centrum Elsloo en de samenwerking tussen gemeente en dominante partijen op het gebied van zorg- en welzijn. Om ook marktpartijen mee te krijgen zal de samenwerking tussen de gemeente en het bedrijfsleven in Stein versterkt moeten worden.

In onderstaande tabel is de opgave ten opzichte van scenario 1 weergegeven, omdat scenario 2 als een verdere optimalisatie van dit scenario beschouwd kan worden. De opgave is het aantal voorzieningen dat niet meer door de gemeente geëxploiteerd wordt om te komen tot gezonde voorzieningen op basis van maximale spreiding.

Type voorziening ¹	Opgave t.o.v. scenario 1
Basisschool	-2
Sporthal/gymzaal	-1
Voetbalveld*	0
Tennisbaan	-4
Welzijns- en gemeenschapsaccommodatie	-2
Verpleeghuis	0
Detailhandelslocatie	0
Bedrijventerrein	-3

Scenario 3: 'Optimalisering: op weg naar een regiemodel'

Ook in dit scenario is het uitgangspunt dat een verder optimalisatie ten opzichte van scenario 1 kan worden bereikt. In dit geval door meer clustering van voorzieningen naar grotere kernen. Daarmee kunnen schaalvoordelen worden behaald om de kwaliteit van voorzieningen te waarborgen en deze tevens betaalbaar te houden. Hier is een inhoudelijke component aan verbonden, namelijk dat de regie geconcentreerd wordt in Stein en Elsloo, maar de uitvoering zoveel mogelijk lokaal blijft of ambulante wordt geregeld. Voor de kernen Urmond, Meers en Berg betekent dit dat de bestaande voorzieningen voor een deel zullen verdwijnen of dat de subsidiëring wordt stopgezet. De afname van voorzieningen in de kleinere kernen die zichtbaar is in dit scenario, leidt tot een extra vraag naar voorzieningen in vooral de centrumkern Stein, waardoor de ontwikkeling in de centrumkern Stein verder wordt versterkt.

Nadelig aan dit scenario kan zijn dat door het afstoten van voorzieningen in de kleine kernen de leefbaarheid mogelijk onder druk komt te staan. Tevens is dit scenario nadelig voor de bereikbaarheid van de voorzieningen; inwoners uit de kleinere kernen zullen grotere afstanden af moeten leggen naar de centraal gelegen voorzieningen. Aan de andere kant krijgen de gemeente Stein en haar inwoners hier wel een kwalitatief goed voorzieningenaanbod mee terug dat klaar is voor de toekomst. Het probleem van de bereikbaarheid wordt opgelost door zoveel mogelijk diensten ambulante aan te bieden, met name op het gebied van zorg. De benodigde samenwerking om het scenario uit te voeren en eventuele knelpunten op te vangen zijn deels al aanwezig. Op het gebied van zorg- en welzijn en onderwijs bestaat het benodigde overleg om in te spelen op de veranderingen. Wel is het zo dat er door een kleiner wordend voorzieningenaanbod meer gevraagd gaat worden van inwoners in de kleinere kernen. Daarvoor zou een betere aansluiting van de gemeente en individuele partijen op burger- en bewonersverenigingen nog wenselijk zijn.

In de tabel op de volgende pagina is de opgave ten opzichte van scenario 1 weergegeven, omdat scenario 3 als een verdere optimalisatie van dit scenario beschouwd kan worden. De opgave is het aantal voorzieningen dat niet meer door de gemeente geëxploiteerd wordt om te komen tot gezonde voorzieningen op basis van maximale spreiding.

Type voorziening ⁱ	Opgave t.o.v. scenario 1
Basisschool	-2
Sporthal/gymzaal	-1
Voetbalveld*	-1
Tennisbaan	0
Welzijns- en gemeenschapsaccommodatie	-2
Verpleeghuis	0
Detailhandelslocatie	-2
Bedrijventerrein	-1

ⁱ Voor bedrijventerreinen geldt dat geen sprake is van sanering van terreinen, maar dat gekozen wordt voor een prioritering van bedrijventerreinen bij eventuele ontwikkelingsplannen. Voor detailhandelslocaties geldt ook dat sprake is van prioritering van bepaalde gebieden, dit kan door het stimuleren van verhuizing of het uit de markt nemen van vierkante meters wanneer locaties vrij komen.
